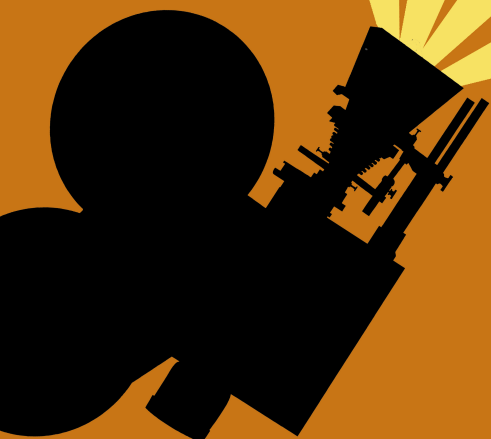

**ELEKTRONISK TIDSKRIFT
FÖR KONFERENSEN
MUSIK & SAMHÄLLE**

M&STE

NR. 5 : 2018

M&STE: elektronisk tidskrift för konferensen Musik & samhälle Nr 5, 2018

ISSN: 2002-4622

Redaktion: Mikael Askander och Johan A. Lundin

Kontakt: Mikael.Askander@kultur.lu.se och Johan.Lundin@mau.se

Hemsida: <https://www.kultur.lu.se/forskning/konferenser/musik-och-samhalle/>

Omslag: Julius Lundin

"Musik & samhälle" finns också på Facebook: <https://www.facebook.com/Musik-och-samh%C3%A4lle-1529924297269488/?fref=ts>

Konferensen Musik och samhälle är ett samarbete mellan ABF och Lunds universitet, Institutionen för kulturvetenskaper.

Innehåll

Redaktörerna har ordet.....3

Sofie Bergkvist

Popstad Lund – när musiken hamnar på museum.....4

Johan A. Lundin

“Rock around the Clock”– Låten, filmen, ungdomarna och den svarslösa
professorn.....9

Hillevi Ganetz

Att göra en artist: Genus och etnicitet i en svensk talang-reality.....15

Jacob Westergaard Madsen

Populaermusikken på museum.....22

Sofie Tedenstad Svebring

Om livet som musikvideonörd och varför jag ägnar mig åt att skapa en
hel webbportal om musikvideor.....26

Mikael Askander

Immigration, Paper Planes, and a Ka-Ching! Understanding Music Videos
Through the Concept of Iconicity.....30

Mikael Askander

Musikvideon som konstverk. Utställningen My Music.....41

Författarpresentationer.....46

Redaktörerna har ordet

Den skarpsynte märker kanske att vi till detta nummer har ändrat lite i layouten; annat typsnitt och sidutseende är alltså inte en synvilla! Dessutom kan konstateras att ett par av artiklarna i detta nummer är återpubliceringar av texter som tidigare har gått att läsa i de båda volymerna *Intro* och *Coda* (2012 resp. 2014).

Musik kommer sällan ensam. Musik är alltid involverad i andra kontexter och i andra former av uttryck som skapar en helhet. Exempelvis tycks människan i alla tider ha strävat efter olika typer av visualiseringar av musik: när musiken framförs live från en scen, när musiken förpackas i skivans format, med skivomslag; i film och i musikvideor, och i våra dagar på hemsidor och plattformar av olika slag. I detta nummer av *M&STE* har vi lagt tonvikten vid just musikens olika visuella sammanhang.

Hillevi Ganetz tar sig an att diskutera hur TV-programmet *Fame factory* skapade stereotypiska föreställningar om manliga och kvinnliga artister. I artikeln "Att göra en artist: Genus och etnicitet i en svensk talang-reality" framgår det tydligt att de kvinnliga artisterna gavs mindre utrymme att uttrycka sin individualitet. Denna text har tidigare varit publicerad i *Intro*.

När popmusiken flyttar in på museum, ja det skriver Sofie Bergqvist om i sin artikel. Hon berättar om arbetet med utställningen Popstad Lund som öppnade på Kulturen i Lund 2011. Denna byggde på minnen, berättelser, bilder och föremål som samlats in via Facebook. Texten här har tidigare varit publicerad i *Coda*.

Även Jacob Westergaard Madsen riktar blickarna mot musiken som del av museiverksamhet. I artikeln "Populærmusikken på museum" ställer han sig frågan hur det kan komma sig att det i vår samtid växer fram museer och utställningar för en kulturpolitiskt sett marginaliserad uttrycksform. Även denna text har tidigare varit publicerad i *Coda*.

Johan Lundin har letat i byrålådorna och hittat en tidigare utgiven text om låten och filmen *Rock around the Clock*. Här ges en initierad skildring av låtens och filmens effekter i dess samtid.

Sofie Tedenstad Svebring har under ett antal år drivit "Musikvideoportalen" på nätet, och här berättar hon om hur den kom till, och om sin syn på olika typer av musikvideor. Tedenstad Svebring skriver för närvarande också på en bok om just musikvideor.

Mikael Askander behandlar i sin artikel musikvideos väsen, och visar hur musik och rörliga bilder samverkar i skapandet av betydelser. Som huvudexempel lyfts M.I.A:s låt och musikvideo *Paper Planes* fram och diskuteras.

Samme Askander bidrar också med en text om den musikvideoutställning han i tidigare i år besökte på konstmuseet Arken, i Ishøj utanför Köpenhamn. Här stod musikvideos relation till bildkonst och bildkonstnärer i fokus för tematiken.

Läs och njut! Och notera: nästa nummer av *M&STE* viks åt temat "musik och hälsa", med utgångspunkt i 2018 års konferens Musik och samhälle, på detta tema.

Mikael Askander
Johan Lundin

Populærmusikken på museum

Jacob Westergaard Madsen

Siden årtusindskiftet har ideen om et dansk rockmuseum taget form. Efter års arbejde med fundraising, opbygning af en samling og udvikling af indhold, kan museet nu se frem til at blive åbnet i 2015. Hermed skriver det sig ind i en længere række af rock- og popmuseer og – udstillinger, der er fremkommet de seneste år. Jeg vil diskutere tre ting i denne forbindelse: Hvilke forklaringer kan gives til at vi netop disse år ser denne fremvækst af museer og udstillinger for en, kulturpolitisk set, hidtil marginaliseret kulturel udtryksform? Hvad kendetegner de allerede eksisterende museer? Og endelig: Hvor placerer Danmarks Rockmuseum sig i forhold til disse projekter?

Rock- og popkulturens udvikling hænger sammen med de kolossale samfundsmæssige ændringer, der har fundet sted efter 2. verdenskrig. Fremkomsten af en egentlig ungdomskultur ændrede forholdet mellem generationerne og har været afgørende for markante politiske ændringer. Her har musikken stået centralt som en fælles udtryksform og spillet sammen med øget forbrug og en eksplosiv udvikling inden for medier og teknologi. Den er blevet associeret med både nybrud, opposition og mainstream. Men på trods af dens betydning for efterhånden flere ungdomsgenerationers liv og identitetsdannelse har den ikke nydt samme kulturpolitiske anseelse som andre, mere etablerede kulturformer.

Det er der tilsyneladende ved at blive ændret på; rock- popkulturen har opnået en hidtil uset legitimitet, og nu skal den tilmed på museum. Hvad skyldes denne forandring? Helt konkret kan man pege på det forhold, at en generationsidentitet er blevet synlig: rock- og popkulturen har været her så længe, og dens pionerer blandt babyboomer-generationen, som er blevet formet for livet af denne kultur, er blevet en del af det kulturpolitiske establishment (Olsen 2011). Samtidig er den også blevet genstand for et så småt etableret forskningsfelt, fx bygger det danske museumsprojekt på et grundforskningsprojekt, som fik bevilliget forskningsmidler allerede inden fundraising til museet overhovedet var gået i gang.

Disse bevægelser hænger sammen med en ændring inden for populærmusikkens felt, hvor rockideologien i sit udgangspunkt så sig som modkultur og kæmpede for en anerkendelse som kunstform, svarende til den kamp, jazzen tidligere havde kæmpet. De seneste år er denne modkulturelle diskurs blevet suppleret med en kulturarvs-diskurs, som fremhæver fælles generationsoplevelser og kulturel erindring (Bennett 2009, 476). Dette skifte falder sammen med et skifte inden for museumsverdenen, hvor populærkultur er blevet et acceptabelt genstandsfelt efter i årevis at være forvist fra museerne, som kun beskæftigede sig med 'high culture' (Moore 1997).

Der er altså sket et skift i synet på populærkultur, hvad der regnes for høj og lav, og dermed hvad der regnes for kulturarv. Det er med til at give rock- og popkulturen en generel legitimitet, som museet både er et symptom på (anerkendelse af kulturens betydning), nyder godt af (stor forhåndsinteresse) og er med til yderligere at befæste (institutionalisering af kulturen).

Hvordan formidles så poppen og rocken på de museer, der har taget den ind? Simon Reynolds har givet en hård kritik af pop- og rockud- 45 stillinger, som han kalder mausoleer, som står i modsætning til musikkens vitale energi (Reynolds 2011, 3). Bedømt ud fra størstedelen af de eksisterende museer og udstillinger må man give Reynolds ret. Den bagudskuende, nostalgiske tilgang er åbenlys i mange af de projekter, der omhandler en afgrænset og forgangen periode. Det gælder både hele museer (fx ABBA The Museum) og særudstillinger; i Danmark kan nævnes Gl. Estrups 1960er udstilling 'De dejlige ungdomsår' (2012) og det kommende MEMORY LANE Rockmuseum (i virkeligheden en udstilling snarere end et egentligt museum, planlagt åbning i 2014), hvis titler alene fortæller om tilgangen til emnet. Sådanne udstillinger er dog vældig populære og bør ses som en del af det kæmpe marked for retro og nostalgi, som blomstrer disse år og også byder på reunion koncerter, 'Best of' udgivelser og album koncerter (Reynolds 2011; Bennett, 2009).

Mange af museums- og udstillingsprojekterne er dog ikke afgrænsede til en specifik periode, men fortæller en kronologisk historie fra rockens fødsel frem til i dag. Her er det en anden tendens, der falder i øjnene, nemlig det princip, der ligger bag udvælgelsen af fortællingerne. På Rockheim og især British Music Experience er det historien om de centrale solister og orkestre, der fortælles; det er en allerede vedtaget kanon, der videreføres. De udstillede genstande er valgt ud fra det kriterium, at de har tilhørt kendte musikere, mens konteksten synes mindre relevant. På denne måde lægger disse museer sig op ad størstedelen af de amerikanske populærmuseer, som fortæller en 'grand narrative' om kanoniserede og autentiske genrer og stjerner (Michelsen 2006, 13); kontekst, miljøer og den overraskende kuratering er sværere at få øje på. Det er jo egentlig paradoksalt, da de store fortællinger netop kendetegner det klassiske museum, som disse populærkulturelle museer delvis er et opgør med.

Men jeg vil samtidig hævde, at det ikke behøver at være sådan. Dels kan den nostalgi, som rock- og popudstillinger næsten uundgåeligt vil vække, også være reflektiv og dermed bringe nye erkendelser (Mortensen & Madsen, 2013), dels er der eksempler på udstillinger, der har formået at indramme en præcis historie og have en nutidig relevans. Det sidste gælder fx V&As David Bowie udstilling Bowie is... (2013), som er et tilbageblik på Bowies karriere, men med et klart fokus og en evig dialog med publikum om Bowies arv til os i dag. Det er påfaldende, at denne udstilling ikke er lavet af et egentligt rock- og popmuseum, men et kunstmuseum med en kunstfaglig vinkel på musikken. Det er dog vores intention med Danmarks Rockmuseum at vise, at denne tilgang også kan lade sig gøre med et kulturhistorisk pop- og rockmuseum som afsender. Dette vil den sidste del af artiklen handle om.

Danmarks Rockmuseum handler bredt om de populærmusikalske genrer og kulturer, der er opstået som forgreninger på 1950ernes rock'n'roll; det er altså ikke rock i snæver forstand, men også hiphop, electronica og dancehall. Tilgangen er bredere end på de fleste eksisterende rock- og popmuseer, da fokus vil ligge på kulturen rundt om musikken og dens forlængelser i form af stiludtryk, mødesteder, medier, bagmænd, forbrugere. Det gennemgående vil være den måde, rock og popkulturen har stået helt centralt i skiftende ungdomsgenerationers identitetsopbygning og måde at indgå i samfundet på. I museets basisudstilling med arbejdstitlen Rockens Rødder vil fortællingen være tematisk fremfor kronologisk båret, da temaer som 'fankultur', 'dans', 'musik og mode' i højere grad kan gives en nutidig relevans, så udstillingen også kan appellere til et yngre publikum; museets samling

bruges så til at brede temaerne ud og give dem et historisk perspektiv. Fokus er ikke på de ophøjede musikere, men på musikforbrug; hvordan er musikken blevet modtaget gennem årtierne? Det betyder ikke, at musikerne ikke er vigtige og ikke indgår i udstillingen, men 47 perspektivet er temmelig anderledes end i den Hall of Fame-agtige tilgang, man ser andre steder.

For at gøre det lidt mere konkret kan vi nævne et eksempel på museets digitale formidling, som allerede er sat i søen, selvom museet ikke er åbnet endnu. Rockens Danmarkskort skal fungere som både indsamlings- og formidlingsplatform og dokumentere alle de steder, der har haft betydning i den danske rockhistorie: forsamlingshuse, parker, popklubber, ungdomsklubber, spillesteder, festivaler osv. Det er et stort projekt, som kun kan lade sig gøre ved at involvere en masse brugere og interessenter, som er med til at skabe indholdet. Brugergenereret indhold falder ind i både en museologisk trend og en nyere måde at være musikforbruger på, og håbet er at kombinere det mere faktuelle med personlige oplevelser med musikken ude på stederne. Udover spillesteder, arkiver, museer vil der bl.a. blive samarbejdet med nogle af de amatør rockarkæologer, der de seneste år har udgivet lokalt orienterede rockhistoriske bøger og bidraget til diverse sites på nettet; på denne måde undgås et ensidigt fokus på de store fortællinger, og dokumentationen sker ikke kun fra 'officielt hold', men også fra det, Andy Bennett har kaldt D.I.Y. preservationism (Bennett 2009). Samtidig bliver ekspertrollen udvidet, da der også er plads til almindelige musikforbrugere, som kan bidrage med personlige oplevelser på stederne.

Sideløbende samler museet fysiske genstande ind, som også skal indgå i udstillingerne. Et af Simon Reynolds' kritikpunkter mod de eksisterende pop- og rockmuseer er, at de udstiller lige gyldige genstande frem for selve musikken (Reynolds 2011, 3). Men med vores fokus giver genstandene mening; pop- og rockkulturen er i høj grad en forbrugskultur. Genstandene vil ikke blive valgt, blot fordi de har været mere eller mindre tilfældigt vedhæng til kendte musikere, hvilket synes at være kriteriet flere steder (det, man kan kalde Hard Rock Cafe syndromet); de vil blive valgt pga deres udsagnskraft i forhold til temaerne. I samlingen findes fx det længste hår i dansk pigtrådsrock (Lars Stryg fra Danny & the Royal Strings), som fortæller om nye mandeidealere i 1960'erne. Et telt, der har været med på samtlige Roskilde Festivaler siden 1971 og fortæller om hvordan unge tog den nye campingkultur til sig og gav den et helt eget udtryk på festivalerne. Tusindvis af fanbreve sendt til Gasolin' i 1970'erne, som fortæller om fankultur efter ungdomsoprørets omvæltninger og kan sammenlignes både bagud i tid med Cliffers fanbreve fra starten af 1960'erne og frem i tid med fanbreve sendt til Duné i 2000'erne. For nu blot at nævne et par enkelte eksempler.

Vi håber med vores tilgang at styre fri af nogle af de faldgruber, der er ved at putte en dynamisk populærmusikkultur på museum. Musikken har ramt bredt og været afgørende i skiftende ungdomsgenerationers identitetsdannelse; museet skal gerne reflektere denne betydning, vise den og ikke bare tage den for givet. Her bliver det vigtigt at kunne skabe et generationsmøde, så generationerne kan opleve og erkende en fælles historie og samtidig udfordre hinanden på fordomme; et møde, der er svært at etablere, når tilgangen kun er nostalgisk lagt an. For hvis ungdom skal stå i centrum? Andy Bennett har observeret hvordan nutidens populærmusikkultur er domineret af en retrokultur, som giver efterkrigs-generationerne mulighed for at genleve deres ungdom og skabe nostalgiske repræsentationer af hvad det vil sige at være ung, og hvordan sådanne nostalgiske forestillinger påvirker synet på nutidens

ungdom (Bennett 2001, 53), hvilket bl.a. har ført til den negative rubricering 'Generation X'. Sådanne fordomme skal udfordres, og det kan gøres på den måde, fortællingerne gribes an på. Hver ny generation har deres egen tid og musik at føle nostalgi for, men den nostalgi må kunne deles på tværs af alder: Hvis udstillingerne kan få et yngre publikum til at erkende og sætte pris på den ældre kulturarv og samtidig skabe øget refleksion og et ældre publikum, der får deres nostalgi sat i nyt lys ved at den holdes op over for nutiden, kan de skabe sammenhængskraft og møde mellem generationerne (Mortensen & Madsen, 2013). Hvis fortiden på den måde kan bringes i dialog med nutiden, behøver der ikke at være en modsætning mellem en dynamisk populærmusikkultur og museumsinstitutionen, som Simon Reynolds ellers hævder.

[Teksten är tidigare publicerad i: *Coda. Andra antologin om Musik och Samhälle* (red. Mikael Askander, Johan A. Lundin, Johan Söderman), Malmö: Kira förlag 2014]

Referenser

- Bennett, Andy (1999). "Hiphop am Main. The localization of rap music and hiphop culture", *Media, Culture and Society*, 21
- Bennett, Andy (2001). *Cultures of popular music*, Maidenhead open university press
- Bennett, Andy (2009). "'Heritage rock': Rock music, representation and heritage discourse", *Poetics* no. 37
- Hviid Mortensen, Christian & Westergaard Madsen, Jacob (2015), "The sound of yesteryear on display: a rethinking of nostalgia as a strategy for exhibiting pop/rock heritage", *International Journal of Heritage Studies*, 21:3
- Michelsen, M (2006), "Writing local histories within transnational frameworks", *Danish yearbook of musicology* vol 34
- Moore, Kevin (1997). *Museums and popular culture*. London: Leicester Univ. Press
- Olsen, Stine Lian (2011) *De nordiske rockmuseer – populærkulturens anerkendelse i museumsverdenen* (opublicerad uppsats IVA, Köpenhamns universitet)
- Reynolds, Simon (2011). *Retromania: pop culture's addiction to its own past*. London: Faber

Författarpresentationer

Mikael Askander är docent i intermediala studier, och verksam som forskare och lärare i detta ämne vid Lunds universitet. Hans forskningsintressen kretsar kring litteratur, poesi, musikvideor, mediehistoria och alla former av populärkultur. Askander ingår i kommittén för konferensen Musik och samhälle, och är också redaktör för *M&STE*.

Sofie Bergkvist är utställningsproducent och skribent och producerade utställningen Popstad Lund som öppnade på Kulturen 2011 och byggde på minnen, berättelser, bilder och föremål som samlats in via Facebook. På Kulturen i Lund har Sofie också därefter varit verksam i utställningar om Hasse och Tage och Fokus Sapmi. Vidare har hon bland annat arbetat med Malmö Museer, IKEA Museum, Ystads stadsmuseum och Designmuseet i Toronto. Född 1976 var Sofie syntare på 1980-talet, indiepopare (och lite punkare) på 1990-talet och nostalgisk på 2000-talet. Just nu, år 2018, är några av favoriterna Frida Hyvönen, Regina Spektor och Florence and the Machine.

Hillevi Ganetz har spelat och lyssnat på såväl klassisk musik som populärmusik hela sitt liv. Intresset för musik gjorde att hon 1997 skrev sin avhandling i medie- och kommunikationsvetenskap om rocktexter skrivna av tre kvinnor, nämligen Turid Lundqvist, Eva Dahlgren och Kajsa Grytt. Under tre år (2005-2007) ledde hon, med stöd av Vetenskapsrådet, ett projekt betitlat "Genus och populärmusik". Den artikel som publiceras här stammar ur detta projekt. Idag är hon professor i genusvetenskap vid Stockholms universitet och har hunnit med att studera naturmagasin i SvT och analysera den TV-sända Nobelbanketten. Men nu är det ett projekt om #metoo i Sverige som gäller...

Johan A. Lundin är professor i historia, verksam vid Malmö universitet och Lunds universitet. Han är dessutom redaktör för *M&STE*.

Sofie Tedenstad Svebring, skapare av musikvideoportalen.se, är född 1984 i Värnamo i Småland men bor idag i Halmstad och är aktiv som bland annat musikjournalist och kommunikatör. Sofie har utbildat sig vid Södertörns högskola (journalistik och multimedia) och inom film och skrivande vid bland annat Biskops Arnö Folkhögskola. Sofie har också arbetat med kommunikation åt olika myndigheter. Sofie startade sin första musikvideoblogg för cirka tio år sedan och skriver idag om musikvideor åt bland annat HYMN, Musikvideotoppen och på den egna sajten Musikvideoportalen.

Jacob Westergaard Madsen er museumsinspektør ved Arbejdermuseet i København, hvor han er ansvarlig for udstillinger. Han har tidligere arbejdet som museumsinspektør ved RAGNAROCK – museet for pop, rock og ungdomskultur (åbnet i 2016), hvor han var med til at planlægge udstillinger, opbygge forskningssamarbejder og etablere netværk til musikere og musikbranchen. Jacob har en kandidatgrad i historie og socialvidenskab fra Roskilde Universitet (undervejs studier i Contemporary History på Sussex University og Sociologi på Københavns Universitet).